

Staro mestno jedro Železnikov

v letu 1990 razglašeno za
urbanistični in kulturni spomenik

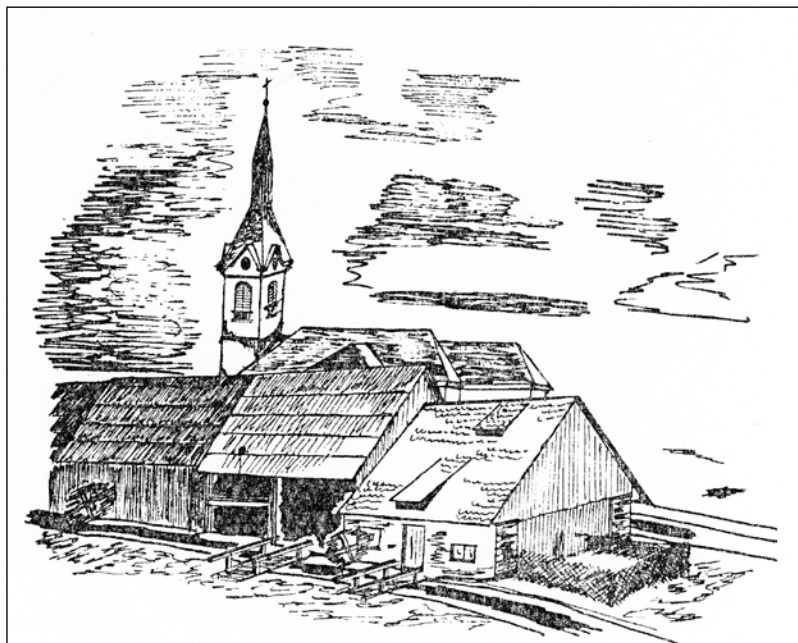
Anton Tavčar

Staro mestno jedro Železnikov je že od ugasnitve plavža v letu 1902 postopoma spreminjalo svojo podobo. Utrip življenja se je prilagajal novim razmeram.

Mnogi so odhajali s trebuhom za kruhom. Prostori in naprave za kovanje železa so propadale. Le močna volja in trdoživost je z novimi oblikami dela omogočala preživetje.

Kovači pri delu,
Janez Vajkard Valvasor,
Slava Vojvodine Kranjske.

Vigenjc na Klovžah, danes hiša s številko 52 na Racovniku.

Žal tudi obdobje vojne (1943–44) ni bilo prizanesljivo, staro mestno (trško) jedro je dobilo nov udarec z uničevanjem arhitekturne dediščine.

Povojna obnova je bila razumljivo usmerjena v preživetje in ustvarjanje pogojev za zaposlitev. Že tako osiromašena stavbna dediščina je še naprej razpadala in ni bilo možnosti za obnovo.

Sorazmerno hiter razvoj kovinske in lesne industrije je omogočil blokovno in individualno gradnjo. Mlada generacija v starem jedru ni bila zainteresirana za obnovo starih hiš in stanovanj, zato je iskala možnosti na novi lokaciji. Življenje in bivanje v starem mestnem jedru Železnikov je bilo še dodatno osiromašeno s selitvijo pošte, trgovine, banke, servisne dejavnosti in občine na novo lokacijo na Češnjici oz. Na Kresu.

Tako smo nekdaj staro mestno jedro z evropsko arhitekturo, prilagojeno za prijetno bivanje, spremenili v zapuščeno, neprijazno naselje.

Odgovorni organi KS Železniki so v obdobju po letu 1980 le prišli do spoznanja, da je treba slediti sosednjim občinam in mestom: Škofji Loki, Idriji, Piranu in Ptujju, ki so načrtno pristopali k obnovi starih mestnih in vaških jeder. Republiški organi so

z zakonodajo podprli tovrstna prizadevanja, pomoč pa nudi tudi mednarodna skupnost.

Občina Škofja Loka, v katere sestavu je bila tudi KS Železniki z vaškimi odbori in odbori naselij, je v obsegu skupščinskih organov imenoval odbor za obnovo starih mestnih in vaških jeder.

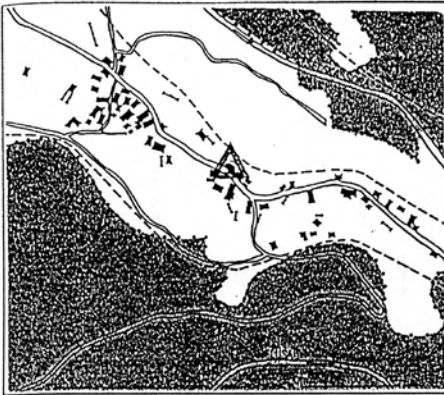
V letu 1986 tudi KS Železniki sprejme izziv z imenovanjem pododbora za obnovo starih mestnih in vaških jeder, kar je omogočilo vključitev svojega predstavnika v odbor v Škofji Loki.

Kako nadoknaditi zamujeno, je bila prva naloga pododbora kot odgovornih v odboru Škofja Loka.

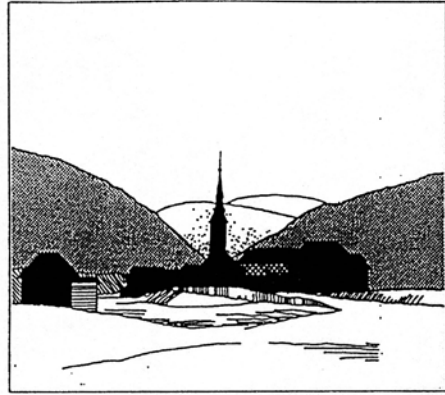
Strokovno delo z usklajevanjem projektne dokumentacije je bilo pogodbeno dodeljeno Fakulteti za arhitekturo (FAGG) v Ljubljani pod vodstvom prof. Fistra in njegovih sodelavcev.

Velika pridobitev za področje Železnikov so bili naši študenti in absolventi arhitekture, ki so seminarske naloge in diplomo opravljali na temo starega mestnega jedra. V prvi fazi g. Bertok in ga. Anika Logar, arhitektka iz Alplesja, že v letu 1986 ga. Marjana Rejc ter nekaj let kasneje g. Jernej Hudolin (vključitev skic s posnetki posameznih hiš) in ga. Boža Terpinč.

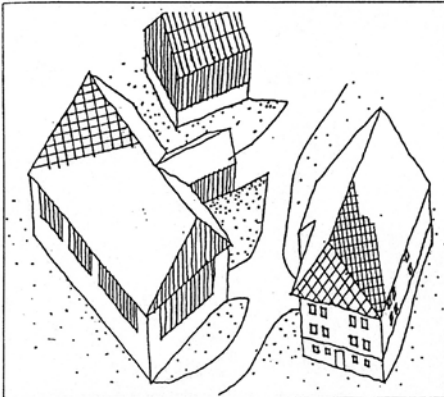
STROKOVNI STANDARDI UREJANJA PROSTORA - ŽELEZNIKI

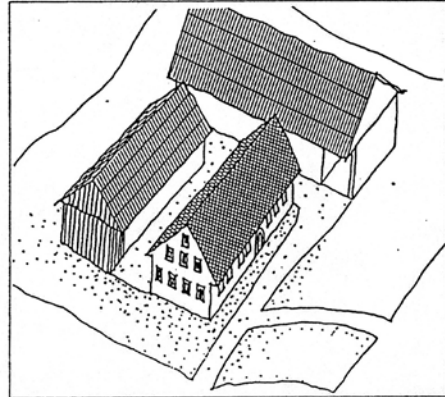
Bukovica - tloris naselja (vzorec B)
N.1.1.2.1, N.1.3.1, N.2.1.3, N.2.1.4.1, N.2.2.5, D.1.2, D.2.4.1

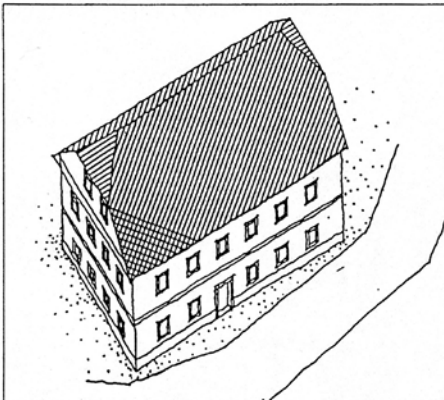
Bukovica - silhueta naselja (vzorec B)

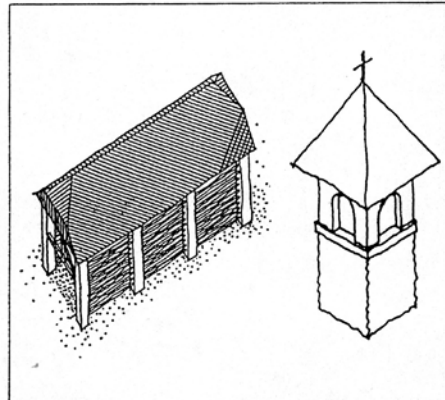
Sorica - domačija (vzorec A)
S.1.1.2.1, S.1.1.3.2, S.1.2.3, S.2.2.3.2, S.3.1.2, S:5.1.5,
S.3.2.1.1, S.3.2.1.4, S.4.3.1.2

Pevno - domačija (vzorec B)
S:1.1.2.1, S.1.1.3.2, S.2.1.2.1, S:2.2.1, S.4.2.1.2, S.2.2.4.3,
S.5.2.6

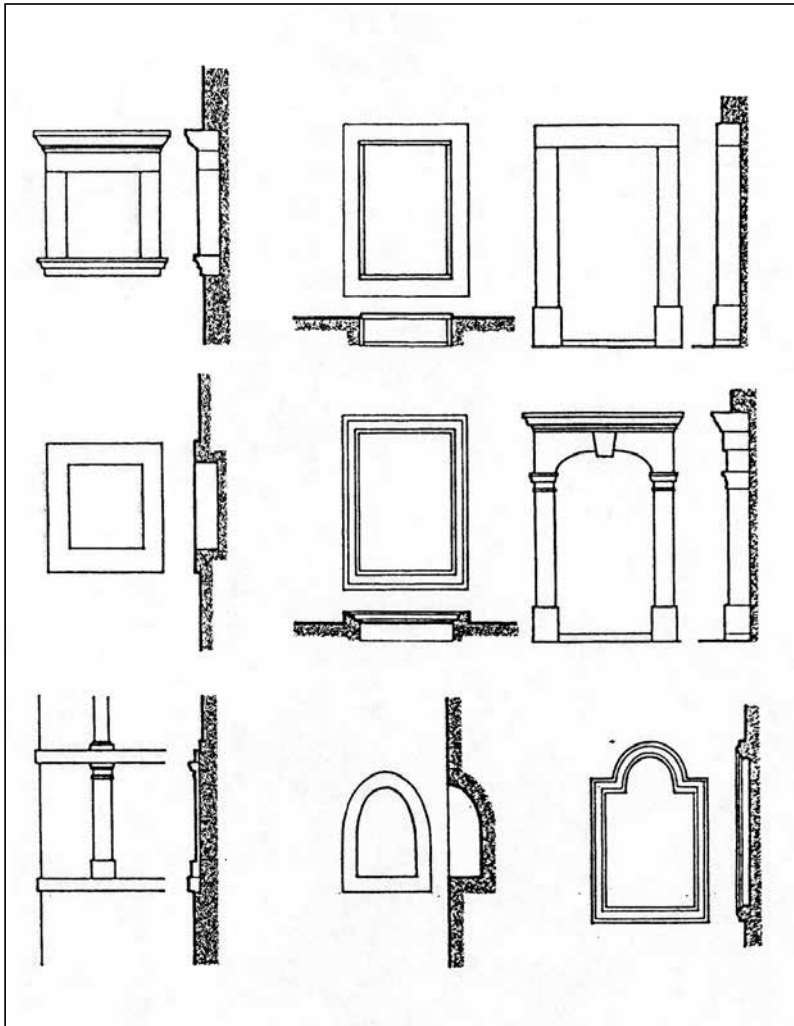

Železniki - stavba (vzorec C)
S.1.1.1, S.1.1.3.4, S.2.1.2.1, S.2.2.3.1, S.3.1.2, S.3.1.5, S.3.1.9,
S.3.2.1.1, S.5.2.6

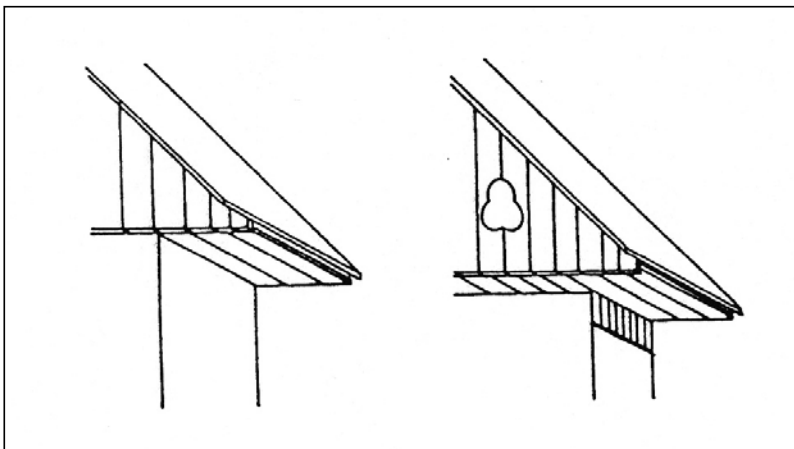

Zali log - kozolec
D.3.1.1, D.3.1.2, D.S.3.1.2, S.3.1.5

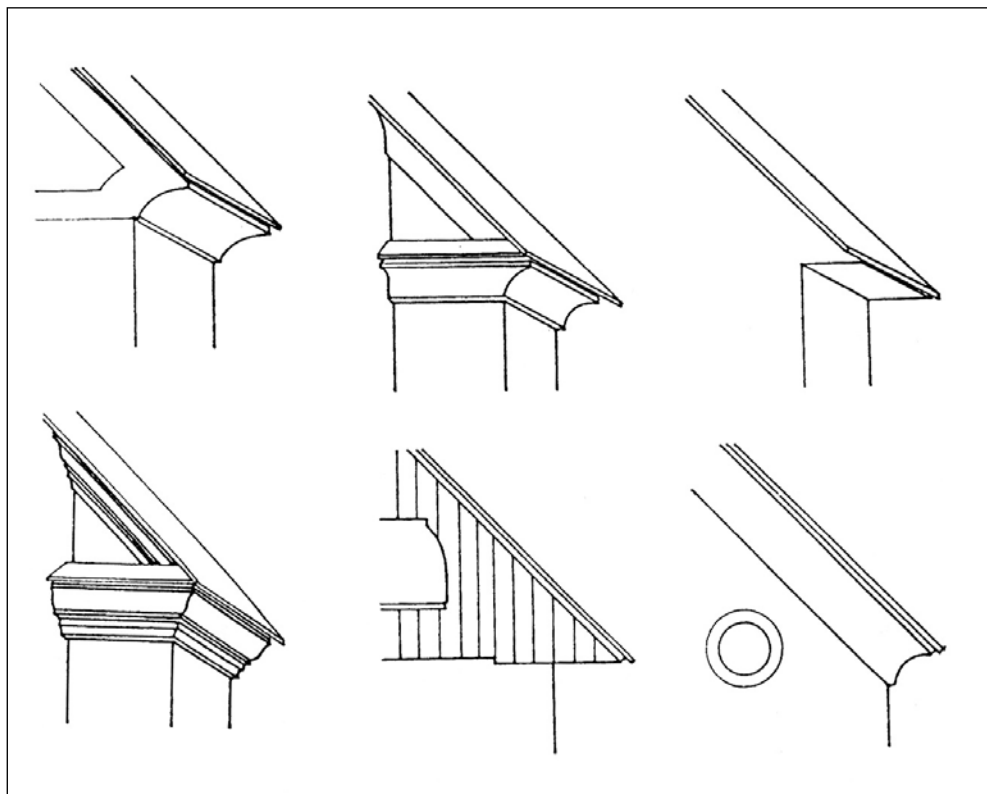
Bukovica - znamenje
D.1.1, D.2.3, D.3.5

Primeri kvalitetnih stavbnih členov: kamniti portali, kamniti okviri oken, niše, pilastri. Risba: M. Kavčič

Oblike lesenega opaža, ki so neustrezno nadomestile zidne vence iz ometov (stranska fasada in zatrep).

Različne izvedbe strešnega venca v ometu ali z lesenim opažem (stranska fasada in zatep). Risba: M. Kavčič

Odbor v Škofji Loki je s polno mero razumevanja potrjeval in sprejemal pobude za izdelavo ureditvenega načrta, ki opredeljuje staro mestno jedro Železniki z arhitekturnega, okoljevarstvenega stališča in z vsemi elementi urejenega mesta, ki zadovoljuje prijetno bivalno okolje in racionalno rabo prostora.

Takratni predpisi Zavoda za spomeniško varstvo Republike Slovenije zahtevajo predhodno tudi projekt strokovne osnove starega jedra Železnikov kot sredstvo pri izdelavi ureditvenega načrta.

Izvedeni so bili vsi postopki z zagotovljenim

financiranjem in podpisom pogodbe, s katero je FAGG Ljubljana zagotavljala strokovno izvedbo projektne dokumentacije.

Vzporedno z izdelavo projektov ureditvenega načrta pa je z Zavodom za spomeniško varstvo potekal dogovor in postopek, da staro mestno jedro Železniki razglasimo za urbanistični in kulturni spomenik.

V juniju 1989 smo dobili dokumentacijo s predlogom odloka o razglasitvi starega jedra Železnikov za urbanistični in kulturni spomenik, ki ga je pripravil Ljubljanski regionalni zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine.

LJUBLJANSKI REGIONALNI ZAVOD ZA VARSTVO NARAVNE
IN KULTURNE DEDIŠČINE, Ljubljana, Tržaška 4

PREDLOG ODLOKA O RAZGLASITVI STAREGA JEDRA ZELEZNIKOV
ZA URBANISTIČNI IN KULTURNI SPOMENIK

Pripravili: Ada Bar-Janša, konservator - etnolog
Modest Erbežnik, konservator - umet. zgod.
Gojko Zupan, umet.zgod. - konservator NOB

Direktor:
Aleksander Bassin

Ljubljana, junij 1989

ODLOK O RAZGLASITVI STAREGA JEDRA ZELEZNIKOV ZA URBANISTIČNI IN KULTURNI SPOMENIK

1. člen

Železniki so star fužinarski kraj s posebno fiziognomijo naselja, ki sta jo narekovala naravna danost, oziroma konfiguracija terena v obliki ozke doline - grape in gospodarska dejavnost - taljenje rude, kovaštvo. V prostorskem, urbanističnem, zgodovinsko pričevalnem in arhitektonskem pogledu predstavlja izjemen dosežek v Sloveniji, zato se razglase za urbanistični in kulturno-zgodovinski spomenik.

Kraj, ki je začel nastajati v 2. pol. 14. stol., je dosegel v 17. stol. svoj gospodarski vzpon, s katerim so povezani tudi stavbni dosežki. Obseg, ki ga je doseglo naselje je bilo skoraj v mejah sedanjega. Talni in gradbeni sistem izpričan s stavbnimi zasnovami iz 17. stol. pa je arhivsko potrjen tudi s Franciscejskim katastrom 1825. l.

2. člen

Pomen Železnikov je poleg urbanistično arhitektonskih kvalitete do neke mere tudi v njegovi izjemnosti in redkosti. V Slovenskem prostoru se z njimi lahko primerja edino le Kropa s Kamno gorico in v pogojnem smislu Idrija.

Plavž v "Zgornjih Železnikih" je edini tovrstni tehnični spomenik, ki se je ohranil pri nas izmed osemnajstih plavžev, ki so še delovali v Sloveniji v 2. pol. 19. stol.

Kot izrazito delavsko naselje so Železniki predstavljali otok sredi kmetijske pokrajine.

Sčasoma se je znotraj naselja izoblikovalo troje optično relativno zaključenih prostorov - Racovnik, Trnje in Na Plavžu,

- 3 -

Čeprav je ta oznaka iz kasnejšega obdobja.

Cesta poteka skozi naselje v izrazitih okljukih, njeni razgibaní liniji sledi strnjena zazidalna linija s pogostimi zamiki.

Vse to daje celotnemu kraju in posamičnim, relativno zaprtim ambientom znotraj naselja določeno intimnost in posebno vizualno kvaliteto prostora, ki pa je odvisna tudi od historičnega stavbnega fonda. Zaradi specifične gospodarske dejavnosti in lastniških odnosov se je razvil poseben stavbni tip, ki je vključeval pogosto kar reprezentančne prostore lastnika fužin in skromne najemniške prostore delavcev. Vendar kovačevo stanovanje ni bila niti soba ampak miza, saj se je gnetlo več družin v istem prostoru, le mize so imeli svoje. Kuhinjo je nadomeščalo kurišče v veži, v takih hišah pogosto v pritličju in nadstropju iste stavbe. Spalnice so bile v predelkih na podstrešjih (vzporednice s Kropo in Idrijo).

Vse te stavbe so imele v pritličjih ali pod nivojem urejenega terena velika kletna skladišča, nekatera od teh so bila tudi izjemno oblikovana.

Po tlorisu, gmoti in razvoju prostorov v globino, kaže tip stavbe v Železnikih podobnosti s hišo na prehodu srednjega v novi vek.

Razvoj in vzpon fužinarstva v posameznih časovnih obdobjih se je odrazil tudi v likovno estetskem oblikovanju notranjih prostorov in z uporabo arhitektonskih detajlov na fasadah. Najštevilnejši so elementi iz 17. stol., redkejši iz 18., številnejši spet 19. čeprav so ti večinoma izraženi samo z detajli (portali, okna). 20. stol. se kreativno ni izrazilo, razvrednotenih pa je bilo nekaj objektov.

Vrsta stavb ima svoje osnove gotovo še v 16. stol., vsekakor pa so dokazljive za 17. stol. Na podlagi takega stavbnega fonda

- 4 -

sklepamo, da je gradbena linija v 17. stol. potekala tako kot danes, vsekakor pa je dokazljiva s Franciscejskim katastrom 1825, le da je bila večja gostota in več ožjih prehodov zaradi številnih vigenjcev, rak in "bajerja". Vse to so z zatonom fužinarstva ob koncu 19. stol. odstranili. Kljub takim posegom in nekaterim spremembam v zadnjem obdobju je naselje ohranilo celo vrsto kvalitet. Vsak objekt v naselju ima svoj prostorski pomen kot sestavni del ulične podobe, cela vrsta pa še pričevalno, stavbno razvojno in likovno estetsko kvaliteto. Med najpomembnejše objekte prištevamo stavbe Racovnik 9, 32, 34, 36, 41, 44, 45, 47, 49, 50, Trnje 33, Na Plavžu 12, 34, 39, 57 in 58.

3. člen

Spomenik obsega območje, ki je prikazano na karti v merilu 1 : 2880 in predstavlja sestavni del odloka z vrisano mejo območja. Znotraj se uveljavljata režima dveh različnih stopenj, posamični spomeniki znotraj območja pa so prav tako označeni z varstvenimi režimi, ki so treh različnih stopenj.

Vedutna občutljivost območja, ki se izraža predvsem iz naselja v širši prostor pa je simbolno označena na karti na območju Škovin in Ovčji vasi.

4. člen

Meja območja spomenika poteka po zunanjih mejah obodnih parcel: Na vzhodu se prične na S, oziroma levem bregu Sore, vključuje kamnit most z oznako 453,9, deli parcelo 665/4, 665/2, deli parcelo 674/4, poteka po 674/1, deli 670/2, deli 670/3, poteka po robu 670/4 in 627/1, deli 624/2, deli 623/2, deli 618/2, deli 616/1, deli 607, 606/1, 712/4, 601/1, 601/2, 601/4, 710, nato poteka ves čas ob kanalu proti zahodu, ob robu 581/2 in nato ves čas po desnem bregu Sore 127/7, 126, 709/5, 125 do parcele 129/2 nato proti severu in deli parc. 719/16, deli

- 5 -

parc. 719/15 zahodno od plavža, 719/4, 719/2, ki jo deli, enako deli 719/7, tu pa se ponovno obrne proti vzhodu ter poteka po zunanjem robu parc. 141/2, 143/2, 148/5, 148/2, 149/2, 152/2, 153/2, 159/2, 162/2, 163/2, 166/2, 102/2, 100/2, 97/2, 95/2, 90/2, 82/2, 81/2, 75/2, poteka po severnem robu regionalne ceste št. 318 do št. 110 in 42/1, ki jo deli, ob robu 42/3, 44/1, 47/2, 50, 51/3, 51/5, 51/6, 19/4, 15/3, deli 15/1 in 15/6, pri št. 14/1 se spusti do levega brega Sore 709/5 do izhodiščne točke vzhodno od mostu, ki ga vključuje v območje.

5. člen

Zaradi različne stopnje ohranjenosti in kvalitete veljata za območje urbanističnega spomenika dva različna režima:

Režim II. stopnje obsega območje Racovnika od mostu Na Grivi in št. 8 do št. 51

- zajema le ožje območje Na Trnju okrog župne cerkve in št. 15 območje Plnade z jezom ter pokopališčem
- osrednji del Na Logu (Na Plavžu) od tu dalje pa ves obcestni del naselja vključno do Plavža in št. 68, 69, kjer se zaključí.

Režim III. stopnje

obsega del območja Na Racovniku - na nekdanjem Egrovem vrtu, okoli Zdravstvenega doma, osrednji prostor Trnja ter južni del območja Na Plavžu proti bregu Sore.

V celotnem območju spomenika se ohranja stanovanjska namembnost, pri čemer bi morali zagotoviti da dobi nekaj objektov javno funkcijo zaradi izrednih notranjih prostorskih kvalitet tako, da bi bila dostopna javnosti kot jo že ima Pavčeva hiša Na Plavžu 58. Isto bi bilo potrebno zagotoviti za pritličje in 1. etažo Boncljeve hiše Na Plavžu 57 (izjemen kupolasto zaključen prostor v 1. etaži), Antonova hiša na Racovniku 47, deloma Egrova 41 in R.9.

- 6 -

Vsaka sprememba v izrabi prostora mora biti širše družbeno verificirana.

6. člen

V območju urbanističnega spomenika so kot deli kulturne dediščine, ki imajo posebno zgodovinsko, pričevalno, stavbno razvojno, prostorsko, likovno in pejzažno kvaliteto razglašene kot kulturni spomenik naslednje vrste:

Urbanistični spomenik

Kot urbanistični spomenik se varuje celotno območje historične pozidave naselja z režimom II. in III. stopnje.

Arhitekturni spomeniki

V okviru zaščitenega območja se varujejo objekti navedeni v prilogi, ki so sestavni del tega odloka in se varujejo z režimom I., II. in III. stopnje. Dodane so tri spominske plošče.

Spomeniki ljudske revolucije

Z režimom I. in II. stopnje so zaščiteni spomeniki in spominske plošče znotraj meja zaščite.

Za urbanistični spomenik veljata naslednja varstvena režima, ki določata:

varstveni režim II. stopnje

varovanje vseh prostorskih in spomeniških lastnosti območja:

varovanje tlorisne zasnove naselja s historično parcelacijo in komunikacijskim sistemom, oziroma poteki ulic, uličnimi zamiki, trgi, razpotji, križišči, nabrežji in posamičnimi nepozidanimi površinami

vedutne podobe naselja in njenih ambientov z fasadami in vso historično opremo ter vegetacijo in pejzažnimi motivi

- 7 -

varovanje značilnega višinskega gabarita naselja
varovanje značilnih stavbnih gmot in njihove omejitve v višino
varovanje značilnih strešin, oziroma njihove enovitosti v prostoru,
varovanje značilnega rastra in barve strešne kritine
varovanje, oziroma uvajanje zaglajenih fasadnih ometov
dejavnost mora biti v skladu s funkcijo območja
pri zemeljskih delih so možne najdbe temeljev starih fužin in vigenjcev, take najdbe je treba v skladu in dogovoru s spomeniško službo dokumentirati, če je potrebno tudi ohraniti in ustrezno reprezentirati
območje je pod nadzorom pristojne spomeniške službe

varstveni režim III. stopnje

varuje se talna zasnova naselja
bistvene vidne sestavine ambients - značilne gmote objektov, višinski gabarit, oblika streh in kritina ter posamični arhitektonski detajli na nekaterih fasadah
najdbe ob eventuelnih zemeljskih delih, ki so možne zaradi fužinarske dejavnosti v preteklosti na celotnem območju se morajo evidentirati in če je potrebno prezentirati v skladu s smernicami spomeniške službe
območje je pod nadzorom pristojne spomeniške službe

Na območju urbanističnega spomenika je prepovedano

1. spreminjati parcelacijo, oziroma sistem pozidanega prostora, v posameznih primerih tudi nepozidanega prostora
2. spreminjati historično oblikovane fasade - materiale ometov, členitve, arhitektonske detajle - portale, likovno oblikovana portalna vrata, okenske okvirje, poslikave, šivane robe, freske, fasadne niše s plastiko, konzolna nadstropja,

- 8 -

historično oblikovane kapi, fabione, profilacije, značilne čelne zatrepe, spreminjati višine, strešne naklone in kritino tam, kjer bi to okrnilo varovane vrednote. Adaptirane ali nove stavbe se morajo prilagoditi v gmoti, strešnih naklonih, proporcij (okna, portali), rastru in barvi kritine ter fasadnih ometih historičnemu ambientu tako, da bo predhod optično in estetsko ustrezen.

Teranova in bavarski omet sta prepovedana, prav tako kovinske balkonske ograje. Balkoni na čelnih (ožjih) fasadah niso dovoljeni, možni so le v obliki lesenega "ganka" ob daljši fasadi in to na dvoriščni strani.

Ob gradnji novih ali nadomestnih objektih znotraj varovanega ambienta, serijski načrti niso ustrezni, ker njihove gmote, oblika strešin in proporcij detajlov niso prilagojeni historičnemu tipu naselja.

V varovanem območju je potrebno na nekaterih kasneje predelanih fasadah vzpostaviti prvotno stanje, oziroma tako stanje, ki zagotavlja enovitost ambienta v katerem objekt stoji (zamenjava fasadnih ometov, sprememba proporca okenskih in vhodnih odprtin, vrat, novo oblikovanje strešnih kapi, zamenjava z ustreznejšo kritino).

Za arhitekturne spomenike veljajo režimi I., II. in III. stopnje

režim I. stopnje

Objekt se varuje v svoji izvirni, neokrnjeni podobi. Možna, oziroma zaželjena je odstranitev kasnejših, neustreznih prezidav. Objekt je potrebno redno vzdrževati, po potrebi sanirati, konsolidirati in restavrirati.

režim II. stopnje

varuje se stavbna gmota objekta, strešni naklon, barva in raster

- 9 -

kritine (če je možno tudi historična kritina)

varovanje tlorisne zasnove objekta z vsemi obokanimi prostori, stopnišči, stebri in notranjimi portali, če so v stavbi vzidani

varovanje historične oblike fasad od arhitektonskih členov kot so portali, okenski okvirji, fasadne niše, konzolni pomoli, delilni in venčni zidci, rustika, do poslikanih šivanih robov, fresk in zaglajenih fasadnih ometov. V posameznih primerih se varuje tudi stavbno pohištvo.

Adaptacije so možne le ob sodelovanju spomeniške službe, vsi posegi pa se morajo prilagoditi proporcu obstoječe gmote in detajlov.

varstveni režim III. stopnje

varuje se stavbna gmeta objekta, strešni naklon, raster in barva strešne kritine

varujejo se posamični stavbni členi in detajli (posamičen obokan prostor), portali in členjene fasade (rustika, poslikava).

pri vseh arhitektonskih objektih je prepovedano

spreminjati gmote in gabarite (razen pri režimu III. stopnje, kjer so posegi možni v skladu s smernicami spomeniške službe)

spreminjati strešne naklone in kritino (slednjo je možno le ob smernicah spomeniške službe)

prepovedano je spreminjati historično podobo fasad in odstranjevati arhitektonske detajle tako na zunanjsčini kot notranjsčini,

spreminjati historično fasadno strukturo ometov (teranova in bavarski omet sta prepovedana),

prepovedano je odstranjevati historično značilna in ambientalno pomembna mansardna okna.

- 10 -

V okviru urbanističnega spomenika

sta kot naravna dediščina, oziroma pejzažni element varovana tudi lipa na Racovniku pred Debevčevo hišo in jez pri Plnadi.

Lipa na Racovniku pri Debevčevi hiši ima značaj vaške lipe in predstavlja tradicionalni element v oblikovanju vaškega prostora. Drevo je staro, značilno razvito in vitalno. Prepovedano je začasno in trajno odkopavanje ali nasipavanje materiala v radiju 8 m ob drevesu, obžagovanje in obsekavanje vej in drugih delov drevesa, pritrjevati na drevo razne predmete. Dovoljeni so sanitarni posegi s soglasjem pooblaščenice organizacije za VNKO.

spomeniki ljudske revolucije

so varovani z režimom I. in II. stopnje

režim I. stopnje

Za spomenik, varovan z režimom I. stopnje velja, da mora ostati na avtentičnem mestu in avtentičnem okolju. Prestavljanje, spreminjanje zunanje podobe spomenika, materialov in drugih prvin, ni dovoljeno. Spomenik je prostorska dominantna, ki so jim prilagojeni vsi drugi posegi v prostoru. Vsa vzdrževalna dela morajo biti v skladu s smernicami pristojne spomeniške službe in pod strokovnim nadzorom.

režim II. stopnje

Za zgodovinsko dediščino, varovano z drugim režimom velja, da mora ostati ohranjena na mestu postavitve. Njena neposredna okolica se mora s posegi prilagajati v meri, ki ne krni vizualne podobe spomeniških obeležij, v skladu s smernicami spomeniške službe.

Prepis tabele z dopolnitvami iz predloga odloka o razglasitvi starega dela Železnikov za urbanistični in kulturni spomenik:

Arhitekturni spomeniki

V okviru zaščitenega območja Železnikov se varujejo objekti

Zap. št. Vulgo	Lastnik	Oznaka	Spomeniška lastnost	Parc. št.	Vložek	Režim
1	2	3	4	5	6	7
1.	DL-javno dobro	Most Na grivi	Ločno zidan kamnit most, star način gradnje	709/5	XVIII.	I.
2.	Zupanc Ciril Delpinova 1, Nova Gorica	kapelica pri Racovniku 7	Kapelica iz 19. st., sestavni del ambienta	661/5	242	I.
3.	Končan Jože Ul. Bratov Učakar 80, Ljubljana "Jeger"	Racovnik 8	V zasnovi fužinarsko stanovanjska hiša, iz 17. stol. ohranjeni oboki, prezidave v 19. in 20. stol.	661/3	243	II.
4.	Jeglič Mercedes 2/6 "Poldetova hiša" Jeglič Željko, Marjo, Nevenka in Marjeta - vsak 1/6	Racovnik 9	Ambiciozna, v zasnovi fužinarsko stanovanjska hiša s stavbnimi elementi iz zg. 17. in 18. stol. (obokane kleti, veži, kvalitetno stopnišče s stebrom). Portal in okna iz 19. stol. (iz hiše izhajal rod Globočnikov)	674/2	360	I.
5.	Šraj Ivan, Italija "Šrajeva hiša"	Racovnik 10	v zasnovi fužinarsko stanovanjska hiša s skladišči. Zasnove iz 17. stol. - skladišča, oboki. Predelave v 18. stol. (okna) in 19. stol.	661/2	244	II.
6.	Bremec Francka "Blažkôva hiša" Brilejeva 22 Ljubljana	Racovnik 16	Prvotno fužinarska, sedaj stanovanjska hiša z gradbenimi osnovami (skladišča, oboki, stopnišče iz 17. stol. Z dozidavami in detajli iz 19. stol.), portal, kovana želez. vrata. Predelave po 2. vojni.	712/10	481	II.

Zap. št. Vulgo	Lastnik	Oznaka	Spomeniška lastnost	Parc. št.	Vložek	Režim
7.	Dolenc Blaž "Pri Frančet"	Racovnik 31	V zasnovi fužinarsko stanovanjska hiša z obokanimi prostori iz 17. stol. ter arh. elementi iz 19. stol., zadnje prezidave v 20. stol.	674/5	425	III.
8.	"Jozefova hiša" Margareta Kupfal do 5/6. Andrej Kupfal do 1/6	Racovnik 32	Fužinarsko stanovanjska hiša, v glavnem nastala po 1. 1825, na kletnih temeljih iz 18. stol. Obokani prostori, portal in okna iz 19. stol. Kvalitetno stopnišče.	674/6/7	424	I.
9.	Skok Marija "Lenartova hiša"	Racovnik 33	V osnovi fužinarska stavba. Obokani kletni prostori iz 18. stol., v 20. močno predelana. Predvsem ambientalen pomen skupaj s sosednjo št. 34	675/2	550	III.
10.	Debevec Franc Trubarjeva c. 41/a Ljubljana "Levičnikova hiša"	Racovnik 34	Ambiciozna fužinarska stavba. Ohranjeno gotsko okno iz 16. stol., ki je med najstarejšimi detajli v Železnikih. Številni detajli in oboki iz 17. in 18. stol., kvalitetna skladišča in stopnišče. Portal in deloma okna iz 19. stol. nekaj predelav v 20. stol.	675/3	162	II.
11.	Drol Leon in Petrač Valentin "Žandarmarija"	Racovnik 36	Fužinarsko stanovanjska stavba z ambiciozno grajenimi in oblikovanimi skladiščnimi prostori, z elementi iz 17. in 18. stol. (okenski okvir iz zelenega tufa.). Portal iz 19. stol. Šivani robovi. Predelave v 20. stol.	670/8	436	II.

Zap. št. Vulgo	Lastnik	Oznaka	Spomeniška lastnost	Parc. št.	Vložek	Režim
12.	Demšar Jakob, Ljudmila in Marija Benedičič Ivanka "Pri Jožbec ali Grogova hiša"	Racovnik 37 Racovnik 53	V zasnovi stanovanjska fužinarska stavba s stavbnimi elementi (oboki, nekaj oken) iz 17. in 18. stol. Portal in železna kovana vrata iz 19. stol. Predelave v 20. stol.	670/7	460	II.
13.	Trg. Podjetje Loka N I K O	Racovnik 38	Po 1. 1946 zgrajen časovno značilen obrtno tovarniški obrat, na temeljih znanega	670/4	201	II.
13.a	Žumer Franc	Trnje 2	Egrovega gospodarskega poslopja iz 19. stol.	670/11	580	
14.	Mohorič (V del) 1/2 Trpin (Z del) 1/2 "Egrova ali Johanova hiša"	Racovnik 41	Med največjimi in najpomembnejšimi fužinarskimi hišami. Mogočna stavba s konzolnim nadstropjem na prehodu iz 16. v 17. stol. Sočasne obokane kleti. Arkadni hodniki v pritličju in nadstropju dvoriščne fasade. Portal 19. stol., sočasna kovana vrata. Niše s plastiko in šivani robovi in pilastri.	670/9	470	III.
15.	Schulz Marija Logarčkova hiša	Racovnik 44	V zasnovi značilna stanovanjsko fužinarska hiša s skladiščnimi prostori. Ohranjeni oboki, stopnišče s stebrom in portal iz 18. stol. Nekaj predelav v 20. stol.	641/181/1	184	II.
16.	Osenčič J. "Pri Bognarju"	Racovnik 45	Stanovanjsko fužinarska hiša s stavbnimi elementi iz 16. (nekaj oken), 17. in 18. stol. Obokane kleti in kvalitetno stopnišče. Nekaj predelav v 20. stol.	626;167	364	II.

Zap. št. Vulgo	Lastnik	Oznaka	Spomeniška lastnost	Parc. št.	Vložek	Režim
16.a	Šturm Tone, Breda in Marta "Bravčkova hiša"	Racovnik 46	Pomemben objekt zaradi gradbene linije	623/4	668	III.
17.	Globočnik Anton "Antonova hiša"	Racovnik 47	Objekt je med najpomembnejšimi v Železnikih. Nastal je v 19. stol. po združitvi dveh starejših stavb z osnovami iz 17. in 18. stol. Sočasni oboki, 1. portal iz 18. drugi iz 19. stol. Vretenasto stopnišče iz 19. stol.	618/3	175	II.
18.	Košmelj - Beravs Vida "Drožjeva hiša"	Racovnik 49	Fužinarska hiša iz poznega 18. stol. Več elementov iz 19. stol. Oboki v obeh vežah, portal, okenski okvirji. Rojstna hiša planinskega pisatelja Janka Mlakarja.	618/4	498	II.
19.	Košmelj Cveta "Popčeva hiša"	Racovnik 50	Fužinarska hiša iz poznega 18. stol. Oboki in portali iz 19. stol. Sočasen ali kar izjemen štuko strop v "hiši".	639/3		II.
20.	Logar Julijana Janko, Jože, Franc, Slavko, Zdravko, Miran, Drago "v Štolm"	Racovnik 51	Sedanja, oblikovno nepomembna, historično pa zelo zanimiva stavba je nastala iz nekdanjega pokritega vhoda (štolm) v rudniški rov, v 18. in 19. stol. Zadnje predelave v 20. stol. Prostorski in tehnično-zgodovinski pomen.	616/2	156	III.
21.	Benedičič Marija "Morajna"	Racovnik 52	Nekdanji vigenjc, ki je stal v vrsti enakih na tej lokaciji, je z večjimi prezidavami spremenjen v stan. objekt. Časovno je težje opredeljiv, verjetno je stal na tem mestu že v 17. stol. (oboki). Historičen in lokacijski pomen.	639/5	447	III.

Zap. št. Vulgo	Lastnik	Oznaka	Spomeniška lastnost	Parc. št.	Vložek	Režim
22.	Kapelica "Antonova kapelica"	Kapelica ob mostu na Klovžah	Ambientalno pomembna psevdogotska kapelica	601/1	573	I.
23.	DL-javno dobro most	Most na Klovžah	Kamnit zidan, ločno oblikovan most, sestavni del ambianta.	709/5	XVIII.	I.
24.	DL-Obč. Škofja Loka Demšar Janez "pri Štalc"	Trnje 15	Fužinarska stavba z likovno bogateje oblikovanimi fasadami, členjenimi s plitkimi pilastri in motivom štirilista – nekaj obokov in oken iz 18. stol., druga okna in portal iz 19. stol. Zadnje predelave v 20. stol. Prostorsko izjemno pomembna	15/5	317	II.
25.	Rimokatoliško župnišтво Železniki Župna cerkev sv. Antona	Trnje	Cerkvena stavba zgrajena 1874 po načrtih F. Falenschinija v neorenesančnem slogu. Po 2. sv. vojni delno predelana.	19/3	9	II.
26.	Razpelo ob župni cerkvi	Trnje	S kamnitim zidom ponazarja prvo pokopališče. V cerkvi sv. Antona Puščavnika je ob stranskem oltarju sv. Jožefa Kostnica.	19/4	10	I.
27.	Benedik Sašo in Angela "Dagarinova hiša"	Trnje 25	Stanovanjska stavba z nekaterimi skladiščnimi prostori, obokanimi značilno za 17. stol. V večjem delu obnovljena v 19. stol. Portal in okenski okvirji iz 19. stol. Streha je poudarjena z likovno najkvalitetnejše oblikovanim mansardnim oknom v Železnikih. Skril. Izjemen je tudi prostorski pomen objekta.	22	12	II.

Zap. št. Vulgo	Lastnik	Oznaka	Spomeniška lastnost	Parc. št.	Vložek	Režim
28.	Thaler Stana "Pri Talarju"	Trnje 27	Stanovanjsko fužinarska stavba z obokanimi skladiščnimi prostori iz 17. stol. in stavbno arhitektonskimi elementi iz 19. stol. (portal). Prostorsko pomembna, ker omejuje prostor in gradbeno linijo Trnja.	25/2	488	II.
29.	Trojkar Jožica "Pri Klobčarju"	Trnje 31	Stanovanjska stavba z obokanimi prostori iz 17. in 18. stol. Izjemno dobro ohranjena čelna fasada s kamnitim baročnim portalom iz 18. stol. Nekaj predelav v 20. stol. Pogojno varovanje zaradi trasiranja nove ceste. Zaradi kvalitete čelne fasade, predvsem pa prostorskega pomena, predlagamo skrajšanje objekta in obnovo enake fasade z vzdanimi arh. elementi.	25/3	502	II.
30.	Torkar Jože	Trnje 32	Stanovanjsko-fužinarska stavba z baročnimi elementi iz 18. stol. (oboki), portalom iz 19. stol. in mansardnim oknom z dekorativno efektno položenim skriljem. Nekaj predelav v 20. stol.	47/3	34	II.

Zap. št. Vulgo	Lastnik	Oznaka	Spomeniška lastnost	Parc. št.	Vložek	Režim
31.	Thaler Antonija "Plnada" Jesenkova 1 Ljubljana	Trnje 33	Objekt sodi med najpomembnejše fužinarske stavbe v Železnikih tako po času nastanka, stavbni zasnovi in likovni izvedbi, v čemer se je močno naslonila na Homanovo hišo v Škofji Loki (okrogli vogalni pomoli z enako motiviko). Nastala je konec 16. ali v zač. 17. stol., o čemer pričajo poleg ostalega sočasen portal, okenski okvirji in obokanje.	600/2	515	I.
32.	Thaler Stana	Trnje 33	V isti kompleks sodi tudi kozolec toplar z vsemi regionalnimi značilnostmi (manira, material, proporci).	590/1	487	I.
33.	Cerkev sv. Frančiška s pokopališčem	Trnje	Pokopališka cerkev baročna stavba iz 1738. l. Johanova grobnica	593/3 593/5	9	I.
34.	Ramovš - Antonija "pri Gradnikarju"	Na plavžu 10	Skromnejša stanovanjska kmečka stavba loško cerkljanskega tipa. Značilen je tloris in od tega soodvisen notranji razpored prostorov, ki se razlikuje od fužinarskega. Edina stavba, poleg Plnade, ki ni bila prizadeta ob velikem požaru 1822. l. v Železnikih.	100/2		II.
35.	DL - javno dobro "Dermotova kapelica"	Na plavžu	Kapelica iz 19. stol. je sestavni del ambients (oltar in kipci iz stare cerkve pred gradnjo nove sv. Antona 1874)	696/13	XVIII.	I.

Zap. št. Vulgo	Lastnik	Oznaka	Spomeniška lastnost	Parc. št.	Vložek	Režim
36.	Fidler-Jenko Marija	Na plavžu 12	Značilna stanovanjsko fužinarska hiša z izjemnimi kletnimi prostori, obokanimi značilno za 17. stol. Nekaj stavbnih elementov iz 18. stol. Fasada in portal značilna za maniro 19. stol.	86/5	50	II.
36.a	DL-Občina Šk. Loka	Na plavžu 11	Značilno za 17. stol. Nekaj stavbnih elementov iz 18. stol. Fasada in portal značilna za maniro iz 19. stol.	86/3	363	III:
37.	Jakolič - Pavle "pri Lukelnu"	Na plavžu 27	Stanovanjsko fužinarska stavba, ki bi jo po nekaterih obokanih prostorih postavil v 16. stol., zagotovo pa po drugih v 17. stol. Arkade v pritličju dvoriščne fasade. Portal iz 19. stol.		136	II:
38.	Šuštar Tončka "Opalta"	Na plavžu 34	Zaradi zgodovinskih fragmentov, vzidanih v stavbo nad kletnim oknom "Jergmavrer 1513", predstavlja edinstven časovni dokument. Gmota stavbe, ki odstopa od uveljavljene fužinarske stavbe, ima več gradbenih elementov iz 17. stol., še več iz 18. stol. V delu pritličja je ohranjen arkadni hodnik, v nadstropju pa je zazidan. Deloma so ohranjeni šivani robovi.	729/2	375	II.
39.	Miklič Marija Giorgi Dimitrova 12, Beograd "pri Bičk"	Na plavžu 36	Stanovanjska fužinarska hiša z ohranjenim skladiščnim prostorom iz 17. stol., kasneje v 19., predvsem pa v 20. stol. močno adaptirana.	102/3	487	III.

Zap. št. Vulgo	Lastnik	Oznaka	Spomeniška lastnost	Parc. št.	Vložek	Režim
40.	Demšar Anton "pri Hafnerju"	Na plavžu 37	Stanovanjsko fužinarska hiša. Ohranjeni prostori, obokani značilno za 17. stol. Kvalitetno sočasno stopnišče. Ohranjeni plastično oblikovani šivani robovi. Portal 19. stol.	742	376.	II.
41.	Gartner Janez in Peter "pri Bargelnu"	Na plavžu 39	Objekt sodi med najpomembnejše fužinarske hiše v Železnikih. Izstopajoč poudarek, ki je istočasno izražal tudi poseben status lastnika, je fasadni pomol (erker), ki je edini tovrstni, čeprav časovno zelo značilen stavbni člen v Železnikih. Sicer pa je na kamnu v kleti vklesana letnica 1638. Ohranjenih je nekaj sočasnih portalov na fasadi in v notranjščini ter obokani prostori iz 17. in 18. stol. Kvalitetno stopnišče. Nekaj predelov v 20. stol. Objekt v lasti pomembne fužinarske družine Warl.	112/4	427	II.
42.	Rupar "pri Peku"	Na plavžu 40	Stanovanjsko fužinarska stavba s par ohranjenimi obokanimi prostori iz 18. in 19. stol.	1633	416	III.
43.	Košmelj Demitrij "pri Mehru" Veronika, Jože	Na plavžu 47	Stanovanjski in gostinski objekt. Ohranjeni so veliki skladiščni obokani prostori iz 17. in 18. stol. Fasada oziroma okna in portal so oblikovani značilno za 19. stol. Likovno dekorativni motivi na fasadi v obliki štirilista. Nekaj posegov v 20. stol.	114/2	663	II.

Zap. št. Vulgo	Lastnik	Oznaka	Spomeniška lastnost	Parc. št.	Vložek	Režim
44.	Lovska družina "pri Boncelju"	Na plavžu 55	Stanovanjsko fužinarska hiša s kvalitetno obokano vežo iz 17. stol. V 1. nadstropju štuko strop iz 18. stol. V notranjščini portal iz 17. stol., okna deloma iz 18. stol., deloma 19. stol.	119/1	591	II.
45.	Boncelj Mira, Anderjevica 3, Zagreb, do 1/3 Boncelj Primož, Ljubljana, do 1/3 Boncelj Alma, Ljubljana, do 1/3 "pri Bonceljnu"	Na plavžu 57	Dvonedstropna stavba med najpomembnejšimi v Železnikih, tako po zgodovinski, stavbno razvojni kot likovni plati. Najpomembnejše je dokaj celovito ohranjeno 17. stol. Od več obokanih prostorov, med katerimi je najlepši kupolast obok, pomemben tudi v širšem slovenskem prostoru, do množice portalov, ki so datirani (1650). Arkadni hodniki na dvoriščni strani stavbe. Nekaj kvalitetnih predelav na fasadi v 19. stol. Zadnje v 20. stol. (trgovski lokal).	80/1	484	I.
46.	Loški muzej, Železniki "Plavčeva hiša" Ljubljana	Na plavžu 58	Dvonedstropna stavba, poleg Plnade, Bargljeve in Boncljeve hiše najpomembnejši fužinarski objekt v Železnikih tako po pričevanjih, stavbno razvojnih kot arhitektonskih elementih. Arkadni pomol. Množica obokanih prostorov in notranjih portalov iz 17. stol. V delu dvoriščne fasade vidne zazidane arkade. Štuko strop iz 18. stol. v 2. nad.	148/5	370	I.

Zap. št. Vulgo	Lastnik	Oznaka	Spomeniška lastnost	Parc. št.	Vložek	Režim
47.	Šmid Majda, Anton, Zdravko "pri Furt"	Na plavžu 60	Značilna fužinarska stavba z odličnimi kletnimi prostori, verjetno iz 17. stol. Kvalitetno podstrešje. Zunanjščina predelana.	131/4	417	II.
48.	Lotrič Ivanka Vrhunc Štefanija "pri Kosmu"	Na plavžu 61	Značilna fužinarska stavba z dobro ohranjenimi obokanimi prostori (17. stol), ki so nekaj služila za skladišča. Kvalitetno stopnišče s stebrom. Zunanjščina v 20. stol. povsem predelana, vendar ima stavba še vedno izjemen prostorski pomen.	131/3	559	II.
49.	Plavž - DL – javno dobro	Na plavžu	Železarski tehnični spomenik	719/15	XVIII.	I.
50.	Benedik Franc in Lotrič Tončka "pri Pečnik"	Na plavžu 69	Značilna stanovanjsko fužinarska hiša nekaj ob robu naselja. Ambiciozno oblikovana fasada v maniri 18. stol. s plastično poudarjenimi šivanimi robovi. V notranjščini portal iz 18. stol., sicer pa ohranjeni obokani prostori iz 17. in 18. stol. ter kvalitetno stopnišče. Ni predelav fasade v 19. stol.	141/5	512	II.
51.	Lotrič Anica "pri Majdenk"	Na plavžu 68	Pritlična stavba z izjemnim prostorskim pomenom.	719/8	438	III.

Spominske plošče kulturnim delavcem v Železnikih

Zap. št. Vulgo	Lastnik	Oznaka	Spomeniška lastnost	Parc. št.	Vložek	Režim
1.	A. Koblarju	Racovnik 43		627/2	442	
2.	J. Mlakarju	Racovnik 49		618/4	498	
3.	Dermoti	Na plavžu 11		86/3	363	
4.	N. Žumru	Trnje 2				

Spomeniki ljudske revolucije in obeležja

Zap. št. Vulgo	Lastnik	Oznaka	Spomeniška lastnost	Parc. št.	Vložek	Režim
1.	DL – Obč. Škofja Loka	Racovnik 54 Gasilski dom	Plošča posvečena 14 padlim borcem, članom prostovoljnega gasilskega društva Odkrita 1960.	639/9	189	II.
2.	DL – javno dobro	Trnje stavba krajevne skupnosti	Plošča odlita v bronu, posvečena 47 padlim borcem in 11 talcem	19/1	XVIII.	II.
3.	DL – javno dobro	Spomenik na trgu na Trnju	Spomenik posvečen 62 padlim borcem in žrtvam vojne. Istrski kamen - avtor Milan Batista. Odkrit 1964.	696/12	XVIII.	I.
4.	Rimokatoliško župnijstvo Železniki	Pokopališče na Trnju	Spominska plošča na grobišču posvečena 21 padlim in 8 neznanim žrtvam vojne. Odkrita 1964.	593/5	9	I.
5.	Reja Otokar Trnje 6	Spominska plošča pod Zijavko	Spominska plošča, posvečena žrtvam Prešernove brigade januarja 1944.	39	36	

Pododbor za obnovo starih mestnih in vaških jeder pri KS Železniki je organizirano seznanjal krajanje o ukrepih in namenu sprejemanja odloka.

Za velik uspeh vsestranskih prizadevanj pa ocenjujemo razglas 25. 8. 1990 v Uradnem listu Republike Slovenije št. 20: Odlok o razglasitvi starega jedra Železnikov za urbanistični in kulturni spomenik.

Osnutek odloka o razglasitvi starega jedra Železnikov za urbanistični in kulturni spomenik

SKUPSCINA OBCINE ŠKOFJA LOKA
IZVRŠNI SVET

Številka: 617-1/89-3
Datum: 30/10-1989

ZBOR ZDRUŽENEGA DELA
ZBOR KRAJEVNIH SKUPNOSTI

OSNUTEK ODLOKA O RAZGLASITVI STAREGA DELA ŽELEZNIKOV ZA URBANISTIČNI IN KULTURNI SPOMENIK

Gradivo pripravil: Komite za družbeno planiranje in urejanje prostora

Poročevalec: Marjan Potočnik, tajnik odbora za prenovo starih mestnih in vaških jeder

Občinska skupščina je z zakonom o naravni in kulturni dediščini pooblaščen, da razglasi s svojim aktom za kulturni ali zgodovinski spomenik oziroma za naravno znamenitost nepremične dele naravne in kulturne dediščine in njihove pritikline, ki imajo posebno kulturno, znanstveno-zgodovinsko ali estetsko vrednost potem, ko dobi mnenje ali predlog organizacije za varstvo naravne in kulturne dediščine.

Ljubljanski regionalni zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine je predlagal, da se staro jedro Železnikov razglasi za urbanistični in kulturni spomenik. Naselje predstavlja v prostorskem, urbanističnem, zgodovinsko-pričevalnem in arhitektonskem pogledu izjemen dosežek v Sloveniji, saj se z njim lahko primerja edino le Kropa s Kamno gorico in v pogojnem smislu Idrija. Plavž v Zg. Železnikih je edini tovrstni tehnični spomenik, ki se je ohranil pri nas izmed osemnajstih plavžev, ki so že delovali v Sloveniji v 2. polovici 19. stoletja.

V osnutku odloka je opredeljena meja območja spomenika, ki je grafično prikazana na kartah, katere so sestavni del odloka. Na kartah so značeni tudi spomeniki in stopnja njihovega varovanja.

V osnutku so določeni varstveni režimi za posamezne vrste spomenikov; urbanistične in arhitekturne spomenike ter spomenike ljudske revolucije. Seznam teh spomenikov je priložen in je sestavni del odloka.

V času priprave osnutka nismo uspeli pridobiti popolnih zemljiškoknjžnih podatkov o nekaterih spomenikih, ker so zajeti v novi izmeri v M 1 : 1000 za k.o. Železniki, ki pa še ni v celoti izvedena v zemljiški knjigi. V sodelovanju z Geodetsko upravo in zemljiško knjigo Temeljnega sodišča v Kranju, Enota v Škofji Loki, bomo te podatke v seznamu preverili in dopolnili do prijave predloga odloka.

Imetnikom spomenikov bo občinski upravni organ, pristojen za kulturo, izdal odločbo, občinski upravni organ pristojen za premoženjsko pravne zadeve, pa bo poskrbel za vpis spomenikov v zemljiški knjigi.

Strokovne naloge v zvezi z varstvom spomenika opravlja pooblaščen strokovna organizacija za varstvo naravne in kulturne dediščine, ki daje tudi soglasja za vse posege v prostor na njegovem območju, inšpekcijski nadzor pa izvajajo pristojne inšpekcijske službe.

Po zakonu o naravni in kulturni dediščini ima imetnik spomenika ali znamenitosti pravico do brezplačnih pojasnil strokovne organizacije v zvezi z lastnostmi in pomenom spomenika, do nasvetov in navodil glede njegovega vzdrževanja in do napotkov, kako naj opravlja svoje dolžnosti kot imetnik spomenika. Če bi omejitve in prepovedi bistveno poslabšale obstoječe pogoje za pridobivanje dohodka oziroma za življenje in delo in tega ni mogoče nadomestiti z dovoljeno dejavnostjo v okviru določenega varstvenega režima oziroma razvojnih usmeritev glede spomenika, bi družbenopolitična skupnost, katere organ razglasi spomenik, morala zagotoviti sredstva za enkratno nadomestilo imetniku spomenika. Ta je upravičen tudi do nadomestila za škodo oz. povračilo, ki bi nastala v zvezi z izvajanjem obveznosti kot imetnika spomenika.

Glede na navedeno ocenjujemo, da bo izvajanje odloka imelo finančne posledice, vendar sedaj še ni možno predvideti višine sredstev, ki bodo za to potrebna.

Osnutek odloka je obravnaval odbor za prenovo starih mestnih in vaških jeder na 4. seji dne 9/10-1989, komite za družbeno planiranje in urejanje prostora na seji dne 30/10-1989 in Izvršni svet na seji dne 31/10-1989.

Občinski skupščini se predlaga, da na seji zbora združenega dela in zbora krajevnih skupnosti sprejme naslednji

S K L E P :

1. Osnutek odloka o razglasitvi starega jedra Železnikov za urbanistični in kulturni spomenik se sprejme in posreduje za 30 dni v javno razpravo.

2. Občinska skupščina predlaga Republiške-mu izvršnemu svetu, naj se sredstva za sofinanciranje vzdrževanja in obnavljanja najpomembnejših naravnih in kulturnih spomenikov zagotavlja na ravni republike, kjer naj bi se tudi določili kriteriji za razvrščanje le-tih med spomenike republiškega pomena in vodil postopek za njihovo razglasitev.

3. Istočasno se predlaga, naj bi se vse oblike namenskega združevanja sredstev v občini obdržale tudi v naslednjem srednjeročnem obdobju.

Predsednik
Brane MOHORIČ

Odlok o razglasitvi starega jedra Železnikov za urbanistični in kulturni spomenik

nje odloka imelo finančne posledice, vendar se daš še ni možno predvideti višine sredstev, ki bodo za to potrebna.

Osnutek odloka je obravnaval odbor za preno-vo starih mestnih in vaških jedr na 4. seji dne 9/10-1989, komite za družbeno planiranje in urejanje prostora na seji dne 30/10-1989 in Izvršni svet na seji dne 31/10-1989.

Občinski skupščini se predlaga, da na seji zbora združenega dela in zbora krajevnih skupnosti sprejme naslednji

S K L E P :

1. Osnutek odloka o razglasitvi starega jedra Železnikov za urbanistični in kulturni spomenik se sprejme in posreduje za 30 dni v javno razpravo.

2. Občinska skupščina predlaga Republiške-mu izvršnemu svetu, naj se sredstva za sofinanciranje vzdrževanja in obnavljanja najpomembnejših naravnih in kulturnih spomenikov zagotavlja na ravni republike, kjer naj bi se tudi določili kriteriji za razvrščanje le-teh med spomenike republiškega pomena in vodil postopek za njihovo razglasitev.

3. Istočasno se predlaga, naj bi se vse oblike namenskega združevanja sredstev v občini obd-žale tudi v naslednjem srednjeročnem obdobju.

Predsednik
Brane MOHORIC

OSNUTEK
31/10-1989

Na podlagi 18. člena Zakona o naravni in kultur-ni dediščini (Uradni list SRS, št. 1/81, 42/86) in 82. in 89. člena Statuta občine Škofja Loka (Uradni vestnik Gorenjske, št. 10/88) in predlo-ga Ljubljanskega regionalnega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine sta Skupščina ob-čine Škofja Loka na skupni seji zbora združenega dela in zbora krajevnih skupnosti dne ..... in skupščina kulturne skupnosti Škofja Loka na se-ji dne ..... sprejeli

ODLOK

o razglasitvi starega jedra Železnikov za urbanistični in kulturni spomenik

1. člen

Staro mestno jedro Železniki predstavlja v prostorskem, urbanističnem, zgodovinsko-pri-čevalnem in arhitektonskem pogledu izjemen dosežek, zato se razglasi za urbanistični in kulturno-zgodovinski spomenik (v nadaljnjem bes-edilu: spomenik).

Železniki so star fužinski kraj s posebno fizio-gnomijo naselja, ki sta jo narekovala naravna danost, oziroma konfiguracija terena v obliki oz-ke doline - grape in gospodarska dejavnost - taljenje rude in kovaštvo.

Naselje, ki je začelo nastajati v drugi polovici 14. stoletja, je doseglo v 17. stoletju svoj gospo-darski vzpon, s katerim so povezani tudi stavbni dosežki. Talni in gradbeni sistem, izpričan s stavbnimi zasnovami iz 17. stoletja, pa je arhiv-sko potrjen tudi s Franciscejskim katastrom 1825. leta.

2. člen

Spomenik obsega območje, ki je prikazano na karti v M 1 : 1000 in je sestavni del tega odloka. Na karti je označena tudi vedutna občutljivost območja, ki se izraža predvsem iz naselja v širši prostor na območju Škovin in Ovčji vasi.

3. člen

Meja območja spomenika poteka po nasled-njih parcelah v k.o. Železniki:

Na vzhodu se prične na levem bregu Sore, vključuje kamniti most na parceli št. 709/5, deli parcele 665/4, 665/2, 665/3, 712/1, 674/4, 674/1, 670/2, 670/3 in 670/11, nato poteka na

robu parcel 670/4, 670/10 in 627/1, deli parcele 624/2, 623/2, 618/2, 616/2, 616/1, 607, 606/1, 712/4, 706, 601/4, 710, nato poteka ves čas ob kanalu proti zahodu, ob robu parcele 581/2, nato po desnem bregu Sore po parceli 709/5 do parcele 129/2, nato se usmeri proti severu, deli parcele 719/16, 719/15, 696/10, 719/4, 719/2, in 719/7, nato se obrne proti vzhodu ter poteka po zuna-njem robu parcel 141/2, 143/2, 148/5, 148/2, 149/2, 152/2, 153/2, 159/2, 162/2, 163/2, 166/2, 102/2, 100/2, 97/2, 95/2, 90/2, 82/2, 81/2, 75/2, poteka po severnem robu regionalne ceste do parc.št. 42/1, ki jo deli, ob robu parcel 44/1, 27/3, 47/2, 50, 51/3, 51/5, 51/6, 52/2, 715, 19/2, 19/4, 696/5, 11/54, 15/3, deli parc.št. 15/1, 15/6, in 696/1, pri parc.št. 14/3 se spusti do le-vega brega Sore 709/5 do izhodiščne točke vzhodno od mostu, ki ga vključuje v območje.

4. člen

Zaradi različne stopnje ohranjenosti in kvali-tet veljata za območje urbanističnega spomenika dva različna režima:

Režim II. stopnje obsega:

- območje Racovnika od mostu na Grivi in objekte s hišno št. 8 do št. 51,

- ožje območje na Trnju okrog župne cerkve objekt s hišno št. 15, območje Plnade z jezom ter pokopališčem,

- osrednji del Na Logu (Na Plavžu), od tu dalje pa vse občestni deli naselja vključno dc Plavža in hišnimi št. 69, 69, kjer se zaključijo.

Režim III. stopnje obsega:

- del območja na Racovniku - na nekda-njem Egrovem vrtu, okoli zdravstvenega doma,

- osrednji prostor Trnja ter

- južni del območja na Plavžu proti kraju So-re.

V celotnem območju spomenika se ohranja stanovanjska namembnost, pri čemer pa je po-trebno nekaterim objektom zagotoviti javno funkcijo zaradi izrednih notranjih prostorskih kvalitiet tako, da bi bila dostopna javnosti. (Boncljeva hiša na Plavžu 57, Antonova hiša na Racovniku 47, Egrova na Racovniku 41 in hiša Racovnik 9).

5. člen

V območju urbanističnega spomenika so kot deli kulturne dediščine, ki imajo posebno zgo-dovinsko, pričevalno, stavbno razvojno, prostorsko, likovno in pejsažno kvaliteto razglašene kot kulturni spomenik naslednje vrste:

1. urbanistični spomenik,
2. arhitekturni spomenik in
3. spomeniki ljudske revolucije.

Kot urbanistični spomenik se varuje celotno območje historične pozidave naselja z režimom II. in III. stopnje.

V arhivu zaščitenega območja se kot arhitekturne spomenike varuje vse objekte, navedene v prilogi, ki je sestavni del odloka, vključno s tremi spominskimi ploščami. Objekte se varuje z režimom I., II. in III. stopnje.

Kot spomenike ljudske revolucije se z režimom I. in II. stopnje varuje spomenike in spominske plošče znotraj meje zaščite.

6. člen

Za urbanistični spomenik veljata naslednja varstvena režima, ki določata:

1. varstveni režim II. stopnje:

- varovanje vseh prostorskih in spomeniških lastnosti območja,

- varovanje vedutne podobe naselja in njenih ambientov s fasadami in vso historično opremo ter vegetacijo in pejsažnimi motivi,

- varovanje značilnega višinskega gabarita naselja,

- varovanje značilnih stavbnih gmot in njihove omejitve v višino,

- varovanje značilnih strešin oziroma njihove

10

enovitosti v prostoru,

- varovanje značilnega rastra in barve strešne kritine,
- varovanje oziroma uvajanje zaglajenih fasadnih ometov,
- usklajevanje dejavnosti s funkcijo območja,
- morebitne najdbe temeljev starih fužin in vigenjcev ob zemljiških delih je treba v skladu z dogovorom s spomeniško službo dokumentirati in če je potrebno, tudi ohraniti in ustrezno prezentirati.

2. varstveni režim III. stopnje:

- varovalnje talne zasnove naselja,
- varovanje bistvene vidne sestavine ambienta kot so: značilna gmota objektov, višinski gabarit, oblika streh in kritina ter posamični arhitektonski detajli na nekaterih fasadah,
- najdbe ob morebitnih zemeljskih delih, ki so možne zaradi fužinske dejavnosti v preteklosti na celotnem območju, se morajo evidentirati in če je potrebno, prezentirati v skladu s smernicami spomeniške službe.

Na območju urbanističnega spomenika je prepovedano:

1. spreminjati parcelacijo oziroma sistem pozidanega prostora, v posameznih primerih tudi nepozidanega prostora,
2. spreminjati historično oblikovanje fasade: materiale ometov, členitve, arhitektonske detajle – portale, likovno oblikovana portalna vrata, okenske okvirje, poslikave, šivane robove, freske, fasadne niše s plastiko, konzolna nadstropja, historično oblikovane kapi, fabione, profilacije, značilne čelne zatrepe, spreminjati višine, strešne naklone in kritino, kjer bi to okrnilo varovane vrednote.

Adaptirane ali nove stavbe se morajo prilagoditi v gnoti, strešnih naklonih, proporcih (okna, portali), rastu in barvi kritine ter fasadnih ometih historičnemu ambientu tako, da bo prehod optično in estetsko ustrezen. Teranova in bavarski omet ter kovinske balkonske ograje so prepovedane. Možni so balkoni ob daljših fasadah na dvorišni strani v obliki lesenega "ganka", na čelnih (ožjih) fasadah pa balkoni niso dovoljeni.

V varovanem območju je potrebno na nekaterih kasnejših predelanih fasadah vzpostaviti prvotno stanje, oziroma tako stanje, ki zagotavlja enovitost ambienta, v katerem objekt stoji (zamenjava fasadnih ometov, sprememba proporca okenskih in vhodnih odprtin, vrta, novo oblikovanje strešnih kapi, zamenjava z ustrežnejšo kritino).

7. člen

Za arhitekturne spomenike veljajo trije varstveni režimi, ki določajo:

1. varstveni režim I. stopnje:

Objekt se varuje v svoji izvorni podobi, dovoljena oz. priporočljiva je odstranitev kasnejših, neustreznih prizidav. Objekt je potrebno redno vzdrževati, po potrebi sanirati, konsolidirati in restavrirati.

2. varstveni režim II. stopnje:

Varuje se stavbna gmota objekta, strešni naklon, barva in raster kritine (če je možno tudi historična kritina), tlorisne zasnove objekta z vsemi obokanimi prostori, stopnišči, stebri in notranji portali, historična oblika fasad od arhitektonskih členov kot so portali, okenski okvirji, fasadne niše, konzolni pomoli, delilni in venčni zidci, rustika, do poslikanih šivanih robov, fresk in zaglajenih fasadnih ometov, v posameznih primerih pa tudi stavbno pohištvo.

Adaptacije so možne le v skladu s soglasjem spomeniške službe, vsi posegi pa se morajo prilagoditi proporcu obstoječe gmote in detajlov.

3. varstveni režim III. stopnje:

Varuje se stavbna gmota objekta, strešni naklon, raster in barva strešne kritine ter posamični členi in detajli (posamičen obokan-prostor), portali in členjene fasade (rustika, poslikava).

Pri vseh arhitekturnih spomenikih je prepove-

dano:

- spreminjati gmote in gabarite objektov,
- spreminjati strešne naklone in kritino,
- spreminjati historično podobo fasad in odstranjevati arhitektonske detajle tako na zunanem kot notranjem delu objekta,
- spreminjati historično fasadno strukturo ometov,
- odstranjevati historično značilna in ambientalno pomembna mansardna okna.

Za vse posege ne objektih je potrebno pridobiti smernice spomeniške službe.

8. člen

V okviru urbanističnega spomenika sta kot naravna dediščina, oziroma pejsažni element varovana tudi lipa na Racovniku pred Debečvevo hišo in jez pri Plnadi.

Lipa na Racovniku pri Debečvevi hiši ima značaj vaške lipe in predstavlja tradicionalni element v oblikovanju vaškega prostora. Drevo je staro, značilno razvito in vitalno. Prepovedano je začasno in trajno odkopavanje ali nasipavanje materiala v radiju 8 m ob drevesu, obžogovanje in obsekavanje vej in drugih delov drevesa, pritrjevati na drevo razne predmete. Dovoljeni so samo posegi s soglasjem pooblaščenice organizacije za varstvo naravne in kulturne dediščine.

9. člen

Za spomenike ljudske revolucije veljata naslednja varstvena režima:

1. varstveni režim I. stopnje

Spomenik mora ostati na avtentičnem mestu in avtentičnem okolju; prestavljanje, spreminjanje zunanje podobe spomenika, materialov in drugih prvin ni dovoljeno. Spomenik je prostorska dominanta, ki so ji prilagojeni vsi drugi posegi v prostor. Vsa vzdrževalna dela morajo biti v skladu s smernicami pristojne spomeniške službe in pod strokovnim nadzorom.

2. varstveni režim II. stopnje

Zgodovinska dediščina mora ostati ohranjena na mestu postavitve. Njena neposredna okolica se mora s posegi prilagajati v meri, ki ne krmi vizualne podobe spomeniških obeležij, v skladu s smernicami spomeniške službe.

10. člen

Razvojna usmeritev spomenika je ustvarjanje novega življenjskega prostora višje vrednosti, prostora za kulturno in družbeno življenje, ohranitev vseh tistih vrednot, ki so nastale v stoletjih in se oblikovale v enkratno celoto.

11. člen

Strokovne naloge v zvezi z varstvom spomenika in znamenitosti opravlja Ljubljanski regionalni zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine, ki daje tudi smernice oz. določa pogoje za vse posege v prostor v območju spomenika.

12. člen

Občinski upravni organ pristojen za premoženjsko pravne zadeve, poda predlog za vpis spomenikov v zemljiško knjigo, upravni organ, pristojen za kulturo, pa izda odločbe imetnikom spomenikov.

13. člen

Za prekrške v zvezi z razglašenim spomenikom oziroma naravnimi znamenitostmi se uporabljajo določbe zakona o naravni in kulturni dediščini.

14. člen

Nadzor nad izvajanjem tega odloka izvajajo pristojne inšpekcijske službe.

15. člen

Ta odlok začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem vestniku Gorenjske.

Žal rešitve ureditvenega načrta niso potekale po dogovorjenih terminih. Zapletalo se je že pri izdelavi strokovnih osnov. Nositelca naloge za diplomsko delo g. Koman in g. Vitez sta zavlačevala kar nekaj let. Pogoste urgence na sejah v Železnikih in Škofji

Loki niso pomagale. FAGG v Ljubljani je obljubila nove sodelavce. Dipl. arh. ing. Vili Eržen in njegov asistent g. Likar sta v oktobru 1993 dokončala projekt strokovnih osnov.

- CESTE, VOZNE IN POHODNE POVRŠINE
- VODNE POVRŠINE
- POTEK NEKDANJEGA "BAJERJA"
- PREDLAGANA PEŠ (IN KOLESARSKA) POT
- ZAŽELJENA ZAZELENITEV PO TRASI "BAJERJA"
- OBVODNA ZAZELENITEV - NIZKO GRMIČEVJE
- POTENCIALNA MOŽNOST UVEDBE NOVE FUNKCIJE
- POTENCIALNA MOŽNOST TURISTIČNEGA ALI NAJEMNEGA ODDAJANJA OBJEKTA (DELA OBJEKTA)
- POTENCIALNA MOŽNOST NOVOGRADNJE
- MOTEČ OBJEKT POTREBEN PREOBLIKOVANJA, UREDITVE
- KLJUČNE TOČKE PRIVLAČNOSTI

0.10

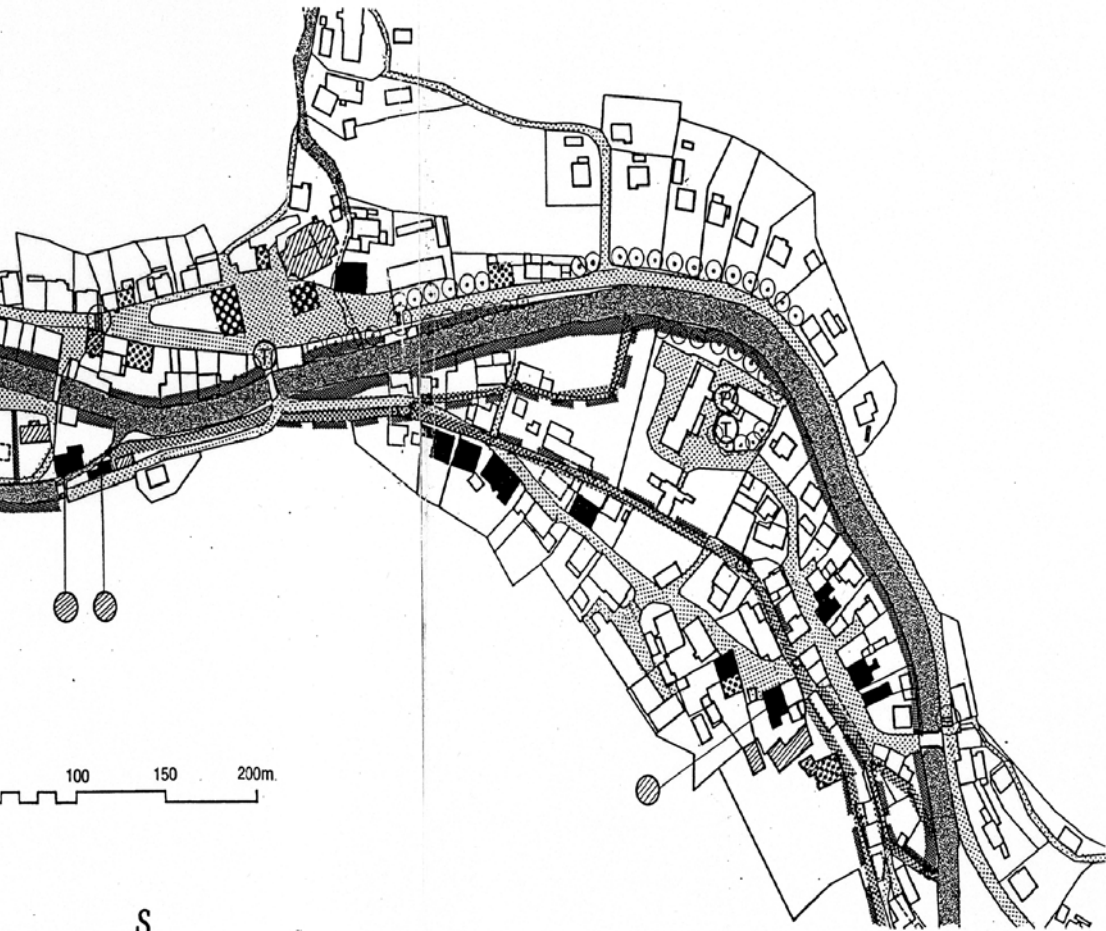
v ŽELEZNIKI

MOŽNOSTI - POTENCIALI

PREDLOG

ZBIRNA KARTA

100 150 200m.

- ZASADITEV MEŠANIH DREVES
- CESTNE OVIRE ("LEŽEČI POLICAJI")
- TELEFONSKA GOVORILNICA
- POŠTNI NABIRALNIK
- EVENTUALNI SEMAFOR

Jegličeva hiša pred obnovo.

Jegličeva hiša po obnovi.

Racovnik 44
pred obnovo.

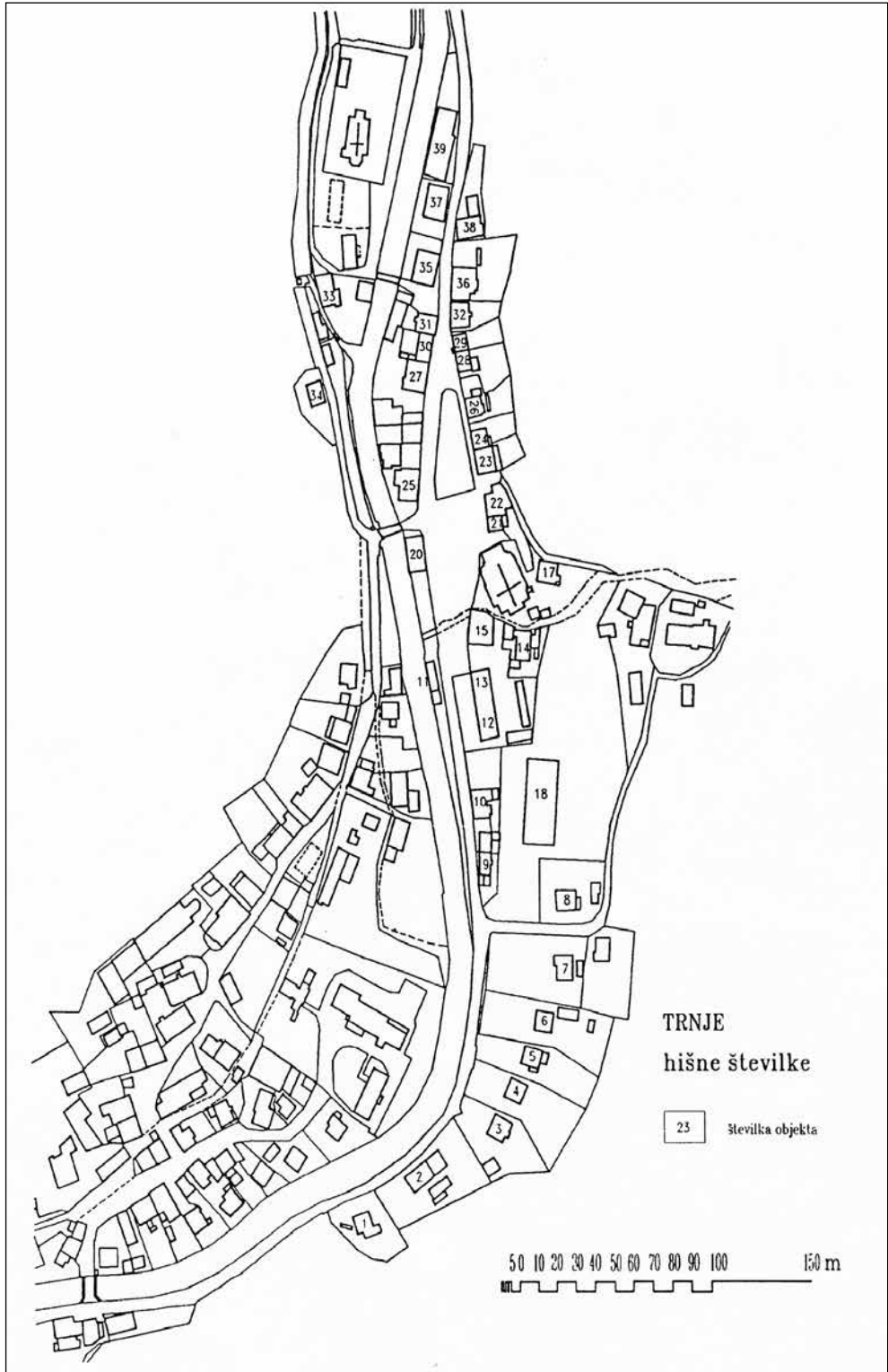
Racovnik 44
po obnovi.

Racovnik 49
pred obnovo.

Racovnik 49
po obnovi.

Vzporedno s pripravami za ureditveni načrt smo v prvi fazi kot vzorčni primer obnove vključili Plnado kot najstarejšo arhitekturno dediščino v Železnikih. V povezavi s FAGG je nalogo izvajal g. Jernej Hudolin, kar sovпада z njegovim imenovanjem v odbor za obnovo starih mestnih in vaških jeder ob-

čine Škofja Loka za pododbor KS Železniki.

Prisotnost poznavalcev stroke je omogočala hitrejši ter celovitejši pregled postavljenih nalog. Vključitev predstavnika muzealcev iz Železnikov g. F. Konjarja v pododbor KS je pospešilo nova spoznanja, ki se navezujejo na kulturno dediščino.

Cerkev sv. Antona s farovžom na Placu. Foto: arhiv Muzejskega društva

Dagarinova hiša, Trnje 25, v letu 1902. Foto: arhiv družine Demšar

Prvi korak je bila Plavčeva hiša (Na plavžu 58) – muzej, ki je bil v vseh pogledih potreben temeljite obnove.

Posredovane predloge o najnujnejših ukrepih je odbor v Škofji Loki z razumevanjem upošteval in nudil finančno pomoč. S strokovno opredelit-

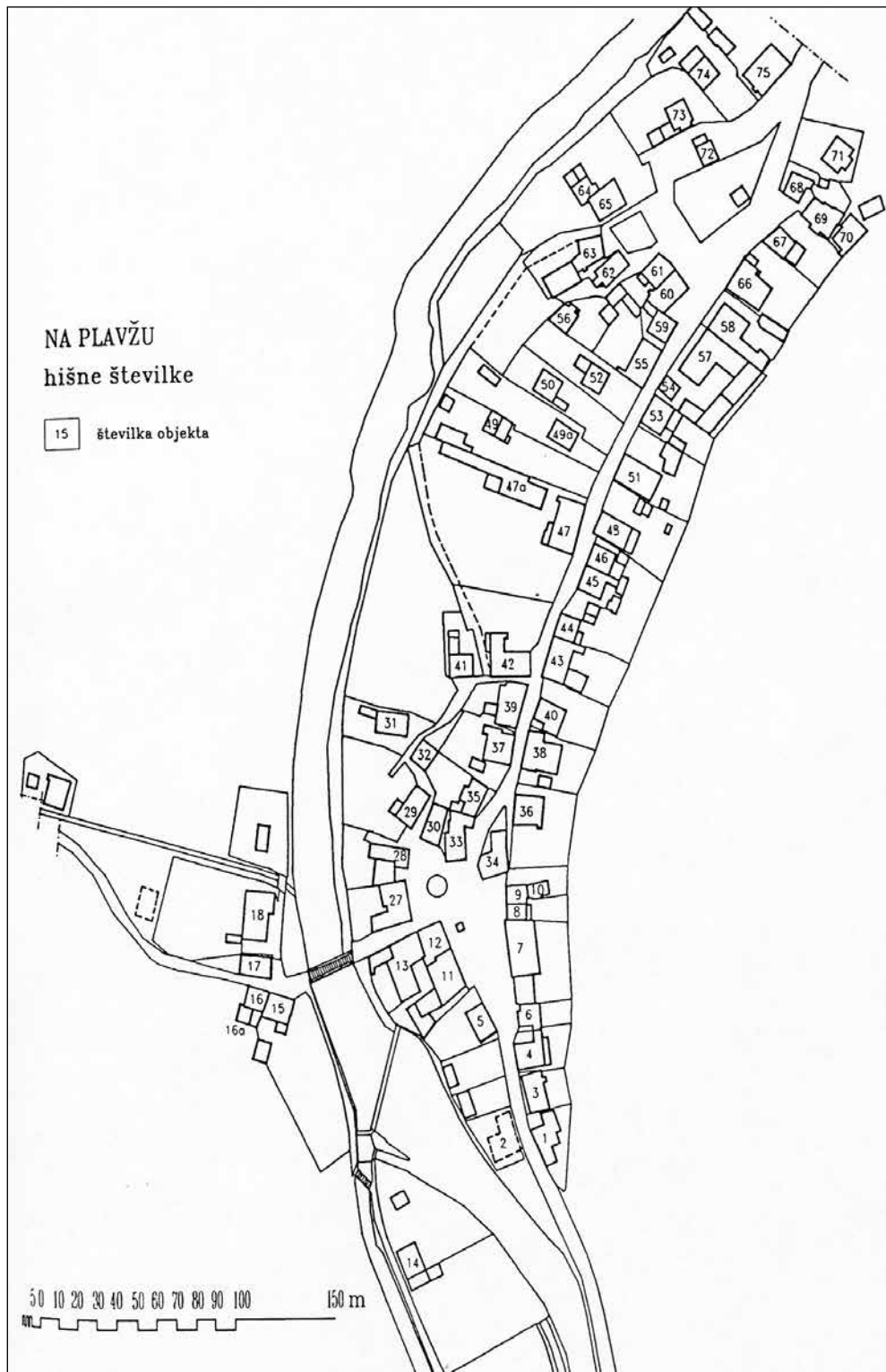
vijo stanja Plavčeve hiše v povezavi z Zavodom za spomeniško varstvo in FAGG ter uskladitvijo z odborom za obnovo starih mestnih in vaških jeder v Škofji Loki smo dobili zeleno luč za pristop k izdelavi potrebne dokumentacije do izvedbenih projektov.

Plnada
pred obnovo.

Plnada
po obnovi.

Na 25. seji 22. 2. 1994 je odbor za prenovu potrdil delno spremenjeno komisijo za vodenje projekta Plavčeve hiše v sestavi:

- ga. Damjana Pediček, LRZVNKD,
- ga. Mateja Kavčič, FAGG,
- g. Jernej Hudolin, RC,
- ga. Meta Mohorič-Peternelj,
- g. Peter Polajnar, Železniki.

V nadaljevanju priprave idejnih projektov je pobudo prevzelo Muzejsko društvo pod vodstvom arhitekta g. Jerneja Hudolina in kustosa g. Jureta Rejca, kar sovпада s prenosom postopkov na samostojno Občino Železniki.

Na plavžu 34
pred obnovo.

Na plavžu 34
po obnovi.

Zapis v peti številki zbornika Železne niti, str. 277, o tem, kako je Občina Železniki postala lastnik Plavčeve hiše, zahteva pojasnilo. Odstavek desno zgoraj se dopolni:

V letu 1955 postane lastnik Kmetijske zadruge Martinj Vrh. V letu 1961 s spremembo zakonodaje ostane Kmetijski zadrugi za njeno dejavnost (mlekarna) samo ena tretjina, to so prostori v pritličju. V letu 1964 postane Kmetijska zadruga Škofja

Loka pravna naslednica kmetijskih zadrug v Selški dolini.

S pogajanji o delitvi lastništva stavbe zadrुžnega doma na Češnjici je med solastnikoma Kmetijske zadruge Škofja Loka in LIP-om Češnjica prišlo do dogovora, da se prostori Plavčeve hiše namenijo za potrebe muzejske dejavnosti. Po sprejetem podpisu dogovora je takratni tehnični vodja LIP-a g. Jože Demšar dal podpisanemu nalogo, naj ključe

Na plavžu 37 in 38 pred obnovo.

Na plavžu 37 in 38 po obnovi.

Plavčeve hiše dvigne na upravi Kmetijske zadruge Škofja Loka pri takratnem direktorju zadruge Vinku Kržišniku in jih izroči takratnim zanesenjakom muzealcev pod vodstvom g. Nika Žumra.

Pravica uporabe je bila prenesena na Muzej Škofja Loka. Z delitvijo premoženja med novo nastale občine je Občina Železniki v letu 1997 postala lastnik celotne Plavčeve hiše, kar je omogočalo celovit pristop k obnovi.

Aktivnosti za pridobitev prostorov v Plavčevi hiši so se izvajale tudi za odkup sosednje Bonceljnove hiše, ki jo je Ljubljanski regionalni zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine uvrščal med pomembnejše tovrstne arhitekturne spomenike v slovenskem prostoru. Žal v arhivu Muzejskega društva Železniki ni potrditve sklepne seje upravnega odbora, ki je po izjavi člana g. Štefana (Štefka) Primožiča ugotavljala, da politične, društvene in gospodarske razmere ne

Plavčeva hiša
(Na plavžu 58)
z Bonceljnovo
(Na plavžu 57)
pred obnovo.

Plavčeva hiša
(Na plavžu 58)
z Bonceljnovo
(Na plavžu 57)
po obnovi.

omogočajo odkupa ter sredstev za obnovo.

Odbor za obnovo starih mestnih in vaških jeder v Škofji Loki je iskal še druge možnosti financiranja odkupa in pomoči pri obnovi.

V letu 2003 je nova Občina Železniki imenovala komisijo z nalogo priprave za odkup in obnovo Boncelj-nove hiše. Prve seje komisije je s polno mero optimizma in konkretnih rešitev vodil župan g. Mihael Prevc. Že za leto 2004 in 2005 so se predvidevala sredstva v občinskem proračunu. Izdelani idejni projekt v občinskem svetu ni dobil zadostne podpore, da bi prišlo do odkupa ter nadaljnje izdelave postopkov. V letu 2007 je staro mestno jedro prizadela katastrofalna poplava, kar je dodatno oviralo 45-letna prizadevanja.

Pogoji financiranja obnove objektov in poseganja v prostor kulturne zaščite so bili povezani z izvedenim ureditvenim načrtom. Žal kljub neštetim urgencam izvajalcem z določenimi roki pogodbenih obveznosti FAGG s sodelavci ni uspelo realizirati projekta, kar bi omogočalo strokovni pristop s hitrejšo obnovo starega mestnega jedra Železnikov kot v vaških naseljih Selške doline.

Uspešno pa se je izvajala finančna pomoč pri obnovi Groharjeve hiše v Sorici.

Dobrodošla je bila finančna pomoč pri obnovi strehe zaščitnih kozolcev toplerjev na domačiji Janeza Benedika Pr Prešenk na Studenem.

Izvajane so bile strokovne študije naselij pod Ratitovcem, Zgornjih in Spodnjih Danj ter Sorice.

Obnova trga na Placu na Trnju ob farni cerkvi sv. Antona Puščavnika je bila v prvi fazi izvedena s preureditvijo meteorne kanalizacije. Ob cerkvi je bil

postavljen kamnit zid, ki s prenovljenim razpelom ponazarja prvotno pokopališče. Priprave na obnovo cerkve so spremenile načrt urejanja trga.

V cerkvi sv. Frančiška na pokopališču se bile re-novirane slike stranskih oltarjev Marija – zdravje bolnikov akad. slikarja Metvingerja iz leta 1740 in glavnega oltarja Frančiška Ksaverja akad. slikarja Layerja iz leta 1800 ter obnovljene orgle. Cerkev je bila razglašena za spomenik lokalnega pomena in pomoč Ministrstva za kulturo RS je bila upravičena.

V letu 1994 je bila ob zaključku mandata odbora in pododbora za obnovo uspešno izvedena obnova kamnitih mostov Racovnik in Trnje, ki sta se čvrsto upirala katastrofalni poplavi v letu 2007. S pre-hodom Železnikov v samostojno občino je odbor v takratni obliki prenehal delovati.

Hvalevredne pa so aktivnosti Občine Železniki in Ministrstva za okolje in prostor RS z lastniki pri ob-novi poškodovanih hiš ter izvajana projekta uredit-ve trgov ob plavžu in na Trnju ob cerkvi sv. Antona.

S poplavno zaščito in obvoznico Na plavžu staro mestno jedro Železnikov dobiva pogoje za nadaljnji razvoj ter varno in prijetno bivanje.

Zahvala

Marjani Rejc in Jerneju Hudolinu za dopolnitve ter dvajset- in večletno soustvarjalno delo na po-dročju varovanja naravne in kulturne dediščine v Železnikih. Ivani Tavčar in Katji Egart za pomoč pri obdelavi besedila.

Viri:

Zapisnik sestanka 6. 6. 1986 v kulturnem domu v Železnikih.

Zapisnik javne obravnave osnutka odloka o razglasitvi starega dela Železnikov za urbanistični in kulturni spomenik 7. 2. 1990. Plavž, glasilo KS Železniki, *Prenova starega jedra Železnikov*, Tadeja Šuštar.

Strokovne osnove za prenavo starega jedra Železnikov – Naselbinski sklop.

Zapisnik 7. seje pododbora za prenavo starega dela Železnikov 11. 11. 1993.

Gradivo zavoda za spomeniško varstvo Ljubljana.

Foto: Aleksander Čufar, Tine Benedičič in arhiv Občine Železniki